

PIRLS, TIMSS, PISA, TALIS XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING AHAMIYATI

Xudoyberdiyeva Shahzodabonu Fayzullajon qizi
O'razaliyeva Odina Mahmud qizi
Yo'ldosheva Zuxra Olimjon qizi
Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti
Boshlang'ich ta'lim fakulteti 3-kurs talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalqaro baholash dasturlari haqida , ularning maqsad va vazifalari haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Savodxonlik, metod, tashkilot, mutaxassis, investitsiya, kreativ yondashuv, assotsatsiya

Аннотация: В данной статье представлена информация о международных программах оценки, их целях и задачах.

Ключевые слова: Грамотность, метод, организация, специалист, инвестиции, творческий подход, объединение.

Abstract: This article provides information about international assessment programs, their goals and objectives.

Key words: Literacy, method, organization, specialist, investment, creative approach, association

Barchamizga ma'lumki, bir davlatni dunyoga tez tanitishning eng yaxshi yo'llari bu- o'sha mamlakatning ta'lim, sport va san'at sohalarini rivojlantirish hisoblanadi. Bundan ko'rinib turibdiki, ta'lim sohasini isloh qilish, rivojlantirish va jahon talablariga javob bera oladigan ta'limni taminlash bugunimizning eng asosiy vazifasi sifatida belgilanmoqda. Ta'lim sifatini oshirish uchun davlatimiz tomonidan ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Dunyo bo'yicha ta'lim sifatini tekshirish xalqaro tadqiqotlari ishlab chiqilgan. Bu test natijalari orqali o'sha mamlakatning ta'lim tizimi, u davlatda yetishib chiqayotgan kadrlar salohiyati, chet davlatlari tomonidan iqtisodiyotni o'stirish uchun investitsiyalar kiritilishi, hullas, shu mamlakat kelajagi haqida to'liq tushunchalarga ega bo'ladi. Yoshlarni ijodiy g'oyalari qo'llab-quvvatlash, bilimlarini oshirish, xalqaro tajriba va zamonaviy metodlar orqali bilim berish maqsadida Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrdagi 997-sonli qarori qabul qilindi. Ushbu qarordan ko'zlangan asosiy maqsad esa, maktab o'quvchilarining o'qish, matematika va taniy yunalishdagi bilimlarini tekshirish,

mantiqiy o'ylash va kreativ o'ylab yondoshishni o'rgatishdan iborat. Xalqaro baholash dasturlariga PISA, PIRLS, TIMSS va TALIS kabi bir qator tadqiqotlar kiradi. Bu tadqiqotlar IEA (Ta'lim sohasidagi yutuqlarni xalqari baholash assotsatsiyasi) tashkiloti tomonidan ishlab chiqiladi.

PIRLS- boshlang'ich (4-sinf) sinf o'quvchilarining matnini o'qib tushunish darajasini baholovchi dastur hisoblanadi. PIRLS dasturi 2001-yildan buyon har 5 yilda o'tkazilib kelinmoqda. 2016- yildan boshlab o'quvchilarning onlayn o'qish savodxonligini baholashga mo'ljallangan ePIRLS tizimi joriy qilindi. U orqali onlayn tarzda o'qish savodxonligi tekshirilmoqda. 2016-yil natijalariga ko'ra Rossiya Federatsiyasi PIRLS bo'yicha dunyoda birinchi o'rinni egalladi. PIRLS dasturi bo'yicha 2021-yil 5-14-aprel kunlari yurtimizda matnini o'qib tushunish darajasi bo'yicha xalqaro tadqiqotlar o'tkazildi. Unda 180ta maktab, 5 948 nafar o'quvchilar qatnashishdi. PIRLS orqali o'quvchilarning shaxsiy va ilmiy ko'nikmalari o'stirilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi „O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 5712-son Farmonida 2030-yilgacha PISA xalqaro dasturida birinchi 30 talik davlatlar qatoriga kirish, o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy yunalishdagi bilimni baholashga qaratilgan milliy dastur yaratish vazifasi berildi.

PISA- 15 yoshli o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy yunalishdagi bilimlarini xalqaro miqyosda tekshirish va o'quvchilarning ta'limga bo'lgan munosabati ham o'rganiladi. Bu dastur orqali yana o'quvchilarning muammolarni hal qila olish qobiliyati ham tekshiriladi. PISA dasturining aynan 15 yoshlilar o'rtasida olinishining asosiy sababi esa OECD(Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti)ga a'zo ko'plab mamlakatlarda 15 yoshgacha majburiy ta'lim sifatida belgilangani maktabni bitirayotgan o'quvchilarning hayotga tayyorgarligi ham o'rganiladi. PISA tadqiqotlarida asosiy 3ta yunalishda test olinadi. Dastlabki 2000- yilda o'qish savodxonligiga 50%, matematika 25%, tabiiy yunalishdagi testlar 25%, bo'lgan bo'lsa, 2021-yilgi tadqiqotlarda „ Matematik savodxonlik" yunalishi ustuvor etib belgilandi. Har davriylikda fanlarga nisbatan savollar miqdori o'zgaradi. PISA xalqaro dasturi OECD tomonidan 1997-yil ishlab chiqilgan. 2000-yildan buyon har 3 yilda o'tkazilib kelinmoqda. PISA xalqaro dasturida 2022-yil O'zbekiston ham qatnashdi. 2023-yil natijalari e'lon qilindi. Ilk marotaga ushbu tadqiqotda qatnashayotganimiz tufayli yuqori natijalarni egallay olmadik. Ammo keyingi davriylikda yaxshi natijalarga erishish uchun yurtimizda ko'plab ishlar amalga

oshirilmoqda. Rossiya Federatsiyasi 2000-yildan buyon xalqaro tadqiqotlarda qatnashib kelmoqda. Dastlabki 2000- yillarda Rossiya ham o'rtacha ko'rsatkichlardan past natijalarni egallagan. Ko'p yillik ta'limga kiritilgan investitsiya natijasida hozirgi davrda yuqori natijalarga erishdi.

TIMSS - 4- va 8-sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy yunalishdagi bilimlarini tekshirish xalqaro dasturi hisoblanadi. TIMSS dasturi orqali o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va qo'shimcha ravishda o'quv jarayonini , o'quv muassasalarining imkoniyatlari, o'quvchilarning ilmiy salohiyati va o'quvchilarning oila bilan bog'liq omillari ham o'rgatiladi. Dastur 1995-yildan buyon har 5 yilda o'tkazilini bkelinmoqda. TIMSS 2019-yil natijalariga ko'ra eng yuqori natijani Singapur (4-sinflar 625 ball, 8-sinflar 616 ball) egalladi. Ushbu natijadan ko'rinib turibdiki, 4-sinf o'quvchilarining 8-sinf o'quvchilaridan yuqori natija ko'rsatgan. Buning asosiy sababi 4-sinf o'quv materialining 8-sinf o'quv materialiga nisbatan soddaligidan bo'ldi. Qo'shimcha qilish mumkinki 4-sinf o'quvchilariga maktabdan tashqari ota-onalari darslarida yordam berishadi, 8-sinflar o'quv materialini qiyinligi ota-onalarning yordam berishga ilmiy salohiyati yetishmay qolayotganini ham sabab qilib ko'rsatishimiz mumkin. TIMSS dasturida 2019-yilda eng past natijani Saudiya Arabistoni 394, Janubiy Afrika 389, Marokash 388 ball bilan egallagan.

TALIS- rahbar va pedogoglarni xalqaro tekshirish dasturi hisoblanib, ilgari har 5yilda o'tkazilgan bo'lsa, endi har 6 yilda o'tkazilishi rejalashtirilgan. 2018- yilda o'tkazilgan TALIS dasturida 48ta davlat qatnashgan.Uning natijalari 2020-yil mart-aprel oylarida e'lon qilingan.Tadqiqotda 200 ta maktab, 4000 nafar o'qituvchi, 200 ta maktab direktorlari qatnashgan. Navbatdagi TALIS 2024-yilda o'tkazilishi rejalashtirilmoqda.

Ushbu xalqaro dasturlarda yurtimizning ishtirok etishi natijasida -ta'lim tizimimizdagi kamchiliklarni topib, ularga barham berish, o'quvchilarga jahon talablari darajasidagi ta'lim berish, o'quvchilarning mantiqiy va tanqidiy fikrlashini oshirish va turli muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish kabi foydali jihatlarni sanab o'tishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.PF-5712-son 29.04.2019 O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi farmoni

2.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori

3.PIRLS 2016 Teaching Questionnaire International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).2015

4.PISA 2018 Reading framework- www.oecd.org.

5.Ismoilov A.A va boshqa.Xalqaro tadqiqotlarda o'quvchilarning matematik savodxonligini baholash.Toshkent. Sharq.2019

6.M.Ahmedov, N.Abduraximova, M.Jumayev. Matematika.1-sinf.Darslik.Toshkent; "Turon-Iqbol" nashriyoti, 2019-yil

7.Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish markazi veb-sayti: www.markaz.tdi.uz.